

Rauhantutkimus, rauhankasvatus ja rauhantyö

Unto Vesa¹

Artikkeli tarkastelee rauhantutkimuksen, -kasvatuksen ja -työn keskinäisiä suhteita ja korostaa niiden tärkeyttä myös nyt voimistuvan militarisoitumisen aikakaudella. Artikkelissa tarkastellaan rauhantutkimuksen muuttuvaa agenda korostaen sen alkuperäisen päämäärän pitävyyttä. Rauhantutkijoiden erilaiset positiot suhteessa rauhankasvatukseen ja käytännön rauhantyöhön otetaan esille, samoin rauhantyön monet muodot eri tasoilla: Artikkelissa torjutaan yksinkertaistavat sotien selitykset ja painotetaan pysyvän ja oikeudenmukaisen rauhan edellyttävän kaikkien relevanttien osapuolten osallistumista neuvotteluihin, kaikkien asiaan liittyvien kysymysten neuvottelemista ja eri intressien yhteensovittamista. Esimerkkeinä luovista ratkaisuista, joissa nämä vaatimukset ovat toteutuneet, nostetaan esille Kansainliitossa neuvoteltu Ahvenanmaan kiistan ratkaisu, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustaminen Euroopan integraation alkusysäyksenä sekä ETYK-prosessi ja -konferenssi. Keskeinen teesi artikkelissa on, että kaikki konfliktit ovat ratkaistavissa ilman väkivaltaa, rauhanomaisesti, neuvotellen ja sopien.

Avainsanat: globaali keskinäisriippuvuus, integraatio, konfliktinratkaisu, rauhankasvatus, rauhantutkimus, rauhantyö

Esimerkiksi kaksisuuntaista vuorovaikutusta on vaikea toteuttaa, jos toinen osapuoli kieltäytyy puhumasta (Pehkonen 2024, 238).

Tällä hetkellä eletään voimakkaan, sekä aineellisen että henkisen militarisoitumisen aikakautta (käsitteistä, ks. Holsti 1907). Militarisoitumisen aineellisista ulottuvuuksista, erityisesti maailman sotilasmenoista, on 60 vuoden ajan raportoinut vuosittain muun muassa Tukholman kansainvälinen rauhantutkimuslaitos SIPRI.² Tämän hetken maailmassa esiintyy rinnakkain sekä vanhaa että uutta militarismia (käsitteistä, ks. Vesa 1988). Suomen varustautumisvauhtia saattoi toki hämmästellä vielä jokunen vuosi sitten (Vesa 2021), mutta Ukrainan sodan seurauksena Euroopassa, Pohjois-Atlantin liitto Natossa ja siis Suomessakin ollaan Yhdysvaltain ja Naton vaatimuksesta sitoutumassa vuosikausiksi – ellei peräti vuosikymmeniksi – aiempaa merkittävästi korkeampiin sotilasmenoihin. Monen maan kohdalla on kyse sotilasmenojen kaksin- tai kolminkertaistamisesta. Lupaudutaan ilman mitään asiallista analyysiä ajatukseen, että varusteluun pitäisi käyttää viisi prosenttia kansantuotteesta – ja onpa päätetty, että velkarahallakin saa varustautua. Varustelumenot eivät tietystikään ole vain osuuksia kansantuotteesta ja siten maailman kokonaisvarallisuudesta ja poissa sosiaalisista, sivistyksellisistä tai muista rakentavista investoinneista, vaan ne rahat käytetään pääosin asehankintoihin, joten varustelutuotanto ja maailman asekauppa kasvavat. Perusteluksi esitetään kaikkialla turvallisuuden tavoittelu, vaikka jo kauan on tiedetty kilpavarustelun seurauksena olevan turvattomuuden kasvu.

1 VTM, emeritustutkija, Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus, Tampereen yliopisto, <unto.vesa@tuni.fi>

2 Ks. SIPRI *Military expenditures database* osoitteessa <<https://milex.sipri.org/sipri>> ja *SIPRI Yearbook online* osoitteessa <<https://sipriyearbook.org>>.

Juuri tällaisina militarisoitumisen ja militarismin aikoina on entistäkin tärkeämpää korostaa rauhantutkimuksen, rauhankasvatuksen ja rauhantyön merkitystä. On perusteltua myös tarkastella, miten tutkimus, kasvatus ja käytännön rauhantyö nivoutuvat toisiinsa.

”Kaikki konfliktit ovat ratkaistavissa”, alleviivasi presidentti Martti Ahtisaari ottaessaan vastaan Nobelin rauhanpalkinnon (Ahtisaari 2010, 18). Tämän näkemyksen jakavat varmaankin kaikki rauhantutkijat. Merkille pantavaa onkin, miten rauhaa käytännössä edistäneiden poliitikkojen ja valtiomiesten kokemukset ja näkemykset käyvät yksiin tutkijoiden esittämien arvioiden kanssa.

Kun niin sanottua modernia rauhantutkimusta 1950-luvun puolivälissä oltiin panemassa aluille – alkuvaiheessa Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Norjassa – sen liikkeelle sysäävänä voimana oli juuri ajatus, että monitieteisellä ja kansainvälisellä tutkimuksella voidaan tuottaa tietoa, jolla on käyttöä sotien estämisessä ja rauhanomaisen maailman rakentamisessa.

Alan ensimmäisen aikakauslehden, *Journal of Conflict Resolution* -lehden ensimmäisessä pääkirjoituksessa viitattiin erilaisiin ristiriitoihin ihmisyhteisöissä – parisuhteissa, työelämässä, yhteiskunnassa, valtioiden välillä – ja todettiin, että niitä kaikkia voidaan ja tulee tutkia, mutta uuden tieteenalan tärkeimpänä päämääränä on estää sodat. Rauhantutkimuksen pioneirit ovat alusta alkaen korostaneet, että rauhantutkimus ei saa olla vain akateemista askartelua norsunluutornissa, vaan soveltavana, rauhaan arvosidonnaisena tieteenalana sen tuloksien tulee välittyä yhteiskunnalliseen toimintaan, käytäntöihin ja päätöksentekoon. Rauhantutkimuksen rauhankasvatuksen ja rauhantyön arvopäämäärä on sama: sotien estäminen, rauhan rakentaminen ja maailman muuttaminen paremmaksi paikaksi ihmisten elää.

Rauhantutkimuksen, rauhankasvatuksen ja rauhantyön muodostama triangeli tarjoaa monia vaihtoehtoisia näkökulmia ja kysymyksen asetteluja. Yksi tutkimusagendan suosittu triangeli aikanaan oli englannin kielen sanoista *attitudes*, *behaviour* ja *conflict* muodostuva ABC: tutkittiin asenteita ja maailmankatsomuksia, niiden suhdetta käyttäytymiseen sekä konfliktirakenteisiin. Vaikka tutkimuksen agendat ja painopisteet ovat vaihdelleet aikojen saatossa kuten tuleekin, edelleen tuo triangeli on vallan kiinnostava. Kun konflikteja tutkitaan, painopisteen tulee olla niiden rauhanomaisessa ratkaisemisessa. Kielenkäyttöön varsin vakiintunut ilmaisu konfliktinehkäisy (engl. *conflict prevention*) on harhaanjohtava, koska erilaisia ristiriitoja, erimielisyyksiä ei voi ehkäistä, vaan kyse on niiden ratkaisemisesta rauhanomaisesti, väkivallatta, neuvotellen ja sovitellen.

Rauhankasvatus ja rauhantyö voivat hyödyntää rauhantutkimuksen tuloksia. Toisaalta rauhantutkimuksessa voidaan tutkia – ei vain konflikteja, vaan – myös rauhantyötä, toimintaa rauhan puolesta kaikissa muodoissaan ja eri tasoilla mikrotasolta maailmanpolitiikkaan. Niin ikään rauhankasvatus toisiinsa liittyvine alaosioineen (kansainvälisyyskasvatus, aseidenriisuntakasvatus, ihmisoikeuskasvatus, ympäristökasvatus jne.) on yksi tärkeä rauhantutkimuksen kohde: opetussuunnitelmat, käytännöt ja tulokset. Ja rauhankasvatuksesta ja rauhantyöstä puolestaan on palautekanava tutkimuksen puolelle: kasvattajat ja toimijat voivat antaa virikkeitä siihen, mitä olisi syytä tutkia ja mistä kaivataan lisää tietoa. Myös rauhantyön ja -kasvatuksen välillä on kaksisuuntainen väylä: kasvatus rohkaisee toimintaan ja toisaalta käytännön työtä tehdessä oppii, kasvaa ihmisenä.

Rauhantutkijoilla tieteen tekijöinä on ollut ja on erilaisia positioita suhteessa rauhankasvatukseen ja rauhantyöhön. On tutkijoita, jotka keskittyvät vain tutkimustyöhön ja saattavat työnsä tulokset julkaisuin kiinnostuneiden käyttöön. On tutkijoita, jotka osallistuvat kasvatustyöhön tutkimuksensa pohjalta, luennoiden, esitelmöiden tai kasvattamalla uutta tutkijapolvea. Ja on tutkijoita, jotka tekevät kaikkea, yhdistävät omassa roolissaan tutkimuksen, kasvatuksen ja rauhantyön eri foorumeilla. Kahdessa viimeksi mainitussa on se myönteinen puoli, että tutkija saa ”yleisöiltään” välitöntä palautetta, mikä puolestaan voi toimia virikkeenä jatkotutkimukselle.

Kaikki rauhantyön kanssa tekemisissä olevat törmäävät jossakin vaiheessa vanhoihin uskomuksiin ja iskulauseisiin, joiden mukaan sotia on aina ollut ja tulee aina olemaan tai että rauhan turvaaminen edellyttää aseistautumista (lat. *si vis pacem, para bellum*). Käsitys, jonka mukaan sodat eli ristiriitojen ratkaiseminen väkivalloin, olisi jotenkin vääjäämätöntä, koska niin on tehty historiassa aiemminkin ja koska myös nyt on meneillään useita aseellisia selkkauksia, on fatalistinen ja yksinkertaisesti väärä. Ihmisen kykyä aggressiiviseen käyttäytymiseen ei tarvitse todistaa, mutta kuten professori Kirsti Lagerspetz (2020) on todennut: ihmislunnonnossa sinänsä ei ole mitään sellaista, joka vääjäämättä johtaisi väkivaltaan.

Sekä historia että nykypäivä osoittavat päinvastoin, että sodat voidaan oikealla ja viisaalla politiikalla ja luovilla ratkaisuilla estää. Kun tämä tiedetään ja on pakko tunnustaa, niin silti on paljon niitä, jotka myöntävät, että vaikka jokin yksittäinen sota voidaan kyllä estää, ei tämä päde kaikkiin sotiin eikä sodasta ilmiönä ja instituutiona voi koskaan päästä eroon. Päätelmä on loogisesti kestävä, sillä jos jokainen yksittäinen sota voidaan estää, silloin kaikki sodat voidaan estää – periaatteessa. On sitten kokonaan toinen asia arvioida tämän näköalan toteutumisen todennäköisyys jollakin aikavälillä, joidenkin valtioiden välillä, jollakin alueella tai koko maailmassa.

Konflikteja on kaikkialla, kaikilla tasoilla, ihmisten, ryhmien, kansojen ja valtioiden välisissä suhteissa. On eturistiriitoja ja arvokonflikteja, ja osa niistä niin juurtuneina yhteisöjen rakenteeseen, että voidaan puhua rakenteellisista konflikteista. Ne kaikki voidaan siis periaatteessa ratkaista ilman väkivaltaa, neuvottelemalla, sovittamalla yhteen eri osapuolten edut kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla, sopimalla erilaisten arvojen rauhanomaisesta rinnakkaiselosta ja purkamalla rakenteellisten ristiriitojen konfliktipotentialiaali. Kuten jo Lewis Coser (1956) aikanaan osoitti, konfliktit voivat myös olla hedelmällisiä ja tärkeä muutosten moottori.

Miten se käytännössä tapahtuu? Tässä voimme hyödyntää niin tutkijoiden kuin menestyneiden rauhanpolitiikkojen reseptejä. Johan Galtungin (2008) lääketieteestä virikkeensä saanut triangeli muodostuu diagnoosista, prognoosista ja terapiasta. On analysoitava tarkasteltavan ”sairauden”, konfliktin luonne (rakenne, osapuolet, historia, tilanne), arvioitava sen tulevat kehityslinjat (mitä tapahtuu, jos mitään ei tehdä), ja on tarjottava lääkkeet ja hoito ongelman ratkaisuun. Konfliktien dynamiikkaan kuuluu, että sodat eivät syty helposti, vaan ristiriidat voivat jatkua pitkään, muhia ja kyteä, kunnes jokin yksittäinen, satunnainenkin tapahtuma kipinästä sytyttää kytevän pesäkkeen liekkiin. Usein sotien kasvava todennäköisyys jossakin valtioparissa tai jollakin alueella pystytään ennalta arvioimaan jo hyvinkin kauan etukäteen.

Ja toisaalta, jos jotakin konfliktia ei pystytä ratkaisemaan, se voi jäädä kytemään, kunnes jokin uusi kipinä sytyttää hiilloksen jälleen liekkeihin.

Siksi konfliktinratkaisuisissa on pyrittävä löytämään sellaiset ratkaisut, joilla voidaan turvata kestävä ja oikeudenmukainen rauha. Kestävyyden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on tärkeää ottaa neuvotteluprosessiin mukaan kaikki relevantit osapuolet ja ratkaistavaksi kaikki konfliktin ainekset eli toisin sanoen pyrittävä kaikkien osapuolten näkökulmasta tyydyttävään, onnistuneeseen kokonaisvaltaiseen ratkaisuun. Presidentti Ahtisaaren toiminta rauhanrakentajana perustui näille periaatteille, Namibia ehkä onnistuneimpana esimerkkinä (ks. Vesa 2023).

Aivan ensimmäinen peruslähtökohta rauhan tavoittelulle on tietysti oivallus, että sodista pitää päästä eroon. Kuten Mauno Koivisto päätteli sodan loputtua: ”Hän kertoi aseiden vaiettua nousseensa juoksuhaudan reunalle rassaamaan pikakivääriään puhtaaksi ja ajatelleensa, että kyllä täytyy olla muunkinlainen tapa elää naapurin kanssa” (Kalela 2003, 191). Tai Winston Churchill 1950-luvulla: ”On aina parempi puhua kuin sotia (engl. *To jaw-jaw is always better than to war-war* (Churchill 1954). Molempiin pohdintoihin sisältyy ymmärrys sodan välttämisestä, neuvottelemisen tärkeydestä ja kuuntelemisesta. Harri Holkerin onnistumisen avaimena Pohjois-Irlannin rauhanneuvotteluissa arvioitiin olevan hänen valmiutensa ja sitkeytensä istua ja kuunnella kriisin osapuolia, antaa ääni myös niille, joita ei ollut koskaan kuultu (ks. Lehtilä 2011, 224–231).

Vaikka tunnustettaisiin, että kaikki konfliktit voidaan ratkaista rauhanomaisesti, se ei merkitse, että väitettäisiin ratkaisujen olevan helppoja. Jo neuvotteluprosessien alkuun saataminen voi edellyttää joustavuutta ja diplomatian aarraiten tarjoamien moninaisten menetelmien hyödyntämistä. Konfliktien ratkaisussa osapuolet joutuvat tinkimään eduistaan, myöntymään kompromisseihin, sopeutumaan erilaisten ja kilpailevien arvojen olemassaolon oikeuteen, muuttamaan ja purkamaan kansallisia ja kansainvälisiä rakenteellisen väkivallan rakenteita.

Kestävän ja oikeudenmukaisen rauhan rakentamisessa tarvitaan luovia ratkaisuja ja uutta rohkeaa ajattelua. Jos joitakin relevantteja osapuolia suljetaan neuvotteluprosessin ulkopuolelle, jos kaikkia asiaan liittyviä kysymyksiä ei oteta ratkaistavaksi ja jos kaikki osapuolet esittävät toisensa poissulkevia vaatimuksia (kansallisvaltiojärjestelmässä usein valtioiden suverenisuuteen liittyviä), silloin ei synny hyvää jälkeä, tuloksia eikä kestävää, oikeudenmukaista rauhaa.

Kolme esimerkkiä eri aikakausilta valaisevat luovuuden ja uuden ajattelun merkitystä. Ensimmäisenä mainittakoon Ahvenanmaan kysymyksen ratkaisu. Lähtötilanteessa Suomen, Ruotsin ja Ahvenanmaan väestön vaatimukset poikkesivat toisistaan poissulkevasti. Kansainliiton avittamana neuvoteltiin ratkaisu, jossa Ahvenanmaan päätettiin kuuluvan Suomelle, mutta maakunnalle säädettiin erityisasema ja turvattiin sen väestölle muun muassa kieleen ja identiteettiin liittyviä oikeuksia. Ahvenanmaan erityisasema ja demilitarisointi sopivat niin Suomelle, Ruotsille ja Ahvenanmaalle kuin neuvotteluihin osallistuneille suurvalloillekin (ks. Barros 1968; Vesa 2009). Toinen esimerkki olkoon Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssiin johtanut ETYK-prosessi. Sen valmisteluvaihe Tamminiemen pöydän ääreltä Finlandia-

taloon kesti kuusi vuotta, mukaan kutsuttiin kaikki Euroopan valtiot ynnä asiaan liittyen Yhdysvallat ja Kanada, prosessin sovellusalueeksi sovittiin koko alue Vancouverista Vladivostokiin, neuvotteluissa ja päätösasiakirjassa sovittiin niin turvallisuudesta, taloudellisesta yhteistyöstä kuin ihmisoikeuksista, kaikki osapuolet saivat omat näkökulmansa ja intressinsä päätösasiakirjaan, ja mikä tärkeintä: sovittiin seurannasta eli käsitettiin rauha prosessina, joka sittemmin institutionaalistui Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJiksi. Kolmas käypä esimerkki luovasta, ennakkoluulottomasta ajattelusta on tietysti Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (ECSC) perustaminen, Robert Schumanin ja Jean Monnet'n suunnitelma, jossa ylitettiin Ranskan ja Saksan vuosisatainen vihanpito ja sotainen historia ja luotiin perusta Euroopan yhdentymiselle, ensin Euroopan yhteisönä ja sittemmin Euroopan unionina. Myös integraatiossa kyse on nimenomaan pitkäjänteisestä rauhanprosessista, jossa rakennetaan uudenlaista yhteisöä kansainväliselle tasolle (ks. Deutsch 1954; Deutsch ym. 1957). Mikään noista kolmesta esimerkkitapauksesta ei olisi voinut onnistua ilman ennakkoluulotonta, uutta luovaa ajattelua ja intressien sovittelua kaikkien prosessiin osallistuneiden osalta. Rauhan rakentamisessa ja integraatiossa olennaista on nähdä yli menneisyyden varjojen ja päivänpolitiikan ristiriitojen ja kohdistaa katse tulevaan, siihen mitä voidaan saavuttaa yhdessä toimien.

Kun varsin usein sotien syistä keskusteltaessa viitataan taisteluun vallasta tai geopolitiikkaan, tällaisissa yksinkertaistavissa luonnehdinnoissa jätetään huomiotta erilaisten taloudellisten, poliittisten ja ideologisten syiden yhteen kietoutuminen, konkreettisten olosuhteiden ja niin sanottujen juurisyiden huolellinen tutkiminen.

Tutkimusten mukaan tärkeämpi selittävä tekijä kuin esimerkiksi köyhyys on jyrkkä yhteiskunnallinen eriarvoisuus, perustuupa se etnisiin, uskonnollisiin, kansallisiin tai yhteiskuntaluokkien välisiin jakolinjoihin. Tällaisten eriarvoisuuksien seurauksena eri ryhmien pääsy osallistumaan poliittisen vallan käyttöön estyy ja sulkee tien rauhanomaiseen muutokseen. Jyrkät vastakohtaisuudet ja jakolinjojen päällekkäisyydet tarjoavat myös kaikupohjan demagogialle, nationalistiselle, ideologiselle tai uskonnolliselle mobilisaatiolle, viholliskuvien tuottamiselle ja vihapropagandalle.

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n (1975) tunnetun tunnuslauseen mukaan sodat syttyvät ihmisten mielissä ja siksi myös puolustus niitä vastaan pitää rakentaa ihmisten mieliin. Onpa kyse päättäjien mielistä tai kansanjoukkojen mielialoista, ohje on validi, eikä se UNESCO:n toiminnassakaan tarkoita vain asennekasvatusta, vaan monipuolista toimintaa kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin aloilla rauhan edistämiseksi. Koska sodilla on monia ja toisiinsa kietoutuneita syitä, niin on myös monia tapoja puuttua noihin syihin ja monia tapoja edistää rauhaa.

Edellisestä havainnosta juontuu se, että rauha on aivan liian tärkeä asia jätettäväksi valtiomiesten, poliitikkojen ja diplomaattien asiaksi. Itse asiassa jokainen ihminen voi omalla toiminnallaan tehdä rauhantyötä. Sitä voi tehdä henkilökohtaisin toimin, monenlaisessa arjen toiminnassa tai kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kautta tai vaikuttamalla päättäjiin tai omin kansainvälisin yhteyksin. Tietysti yhden ihmisen vaikutusmahdollisuudet ovat

rajalliset, mutta yhdessä voi enemmän, ja kun maailmassa miljoonat ja taas miljoonat ihmiset toimivat samojen päämäärien puolesta, sillä voidaan muuttaa maailmaa.

Kun tahdotaan estää ristiriitojen väkivaltaisia ratkaisuja ja edistää rauhanomaisia, ennaltaehkäisevän toiminnan ydin tulee olla puuttuminen konfliktien perussyihin, niihin rakenteisiin, jotka väkivallan potentiaalia ylläpitävät. Tarvitaan siis sellaisia oikeudenmukaisia yhteiskuntien sisäisiä ja kansainvälisiä rakenteita, jotka turvaavat kaikille kuuluvat perustavanlaatuiset ihmisoikeudet ja mahdollisuudet osallistua poliittiseen prosessiin tasavertaisena muiden kanssa. Tarvitaan ennaltaehkäisevää toimintaa siellä missä tiedetään riskejä olevan. Pelkät riskianalyysit ja varhaisvaroitukset eivät riitä, vaan tarvitaan toimia riskien purkamiseksi. Kaikessa tässä rauhantutkimuksella voi olla – ja on ollutkin – merkittävä rooli.

Myös YK:n peräänkuuluttamassa ennaltaehkäisyyn, 'preventiivisyyden kulttuurissa' kasvatuksella on aivan keskeinen merkitys, ja se tarkoittaa kasvatusta, kasvamista ja oppimista läpi elämän (United Nations 2000). Perusasiat muiden kunnioittamiseen, erilaisuuden hyväksymiseen ja asioiden sopimiseen keskustelemalla opitaan jo kotona ja päiväkodissa. Kasvaminen globaaliin vastuuntuntoon ja solidaarisuuteen kypsyy kodissa, koulussa, järjestötoiminnassa ja politiikassa.

Preventiivisyyden kulttuuri edellyttää, että vastustetaan koulukiusaamista, että vastustetaan rasismia, että vastustetaan väkivaltakulttuuria, että vastustetaan militarismia ja kilpavarustelua. Rauhaa voi edistää partiossa tai urheiluseurassa tai Punaisen Ristin työssä tai kehitysyhteistyössä tai ystävyysseuroissa tai poliittisissa järjestöissä tai varsinaisissa rauhantyöhön keskittyvissä järjestöissä. Globalisoituvassa maailmassa on tärkeä oppia ymmärtämään maailmaa ja muuttamaan sitä.

Sataviisikymmentä vuotta sitten julkaistussa *Maamme*-kirjassaan Sakari Topelius tähden si maailman ja oman maan yhteyden ymmärtämisen tärkeyttä kirjoittamalla, että ”uusi aika on sellainen, että kaikkien kansojen onni tahi onnettomuus liittyy läheisesti yhteen; tuskinpa on niin unohdettua maan kolkkaa, niin pientä torppaa kaukana Suomen saloilla, etteivät suuren maailman tapahtumat niihinkin koskisi” (Topelius 1982, 352).

Tämän keskinäisriippuvuuden korostamiseen liittyi hänen ihmiskuntakäsityksensä: ”Jumalan viisas tahto on, että kansojen tulee alituisesti jotakin toisiltaan oppia. Ja kaikki kansat ovat työntekijöitä ihmissuvun suuressa yhteiskunnassa, joka jakautuu moneen haaraan. Se on suuren ja vanhan koivun kaltainen: sen lehtenä olet sinä ja sinun pieni kotisi, oksa on kansasi ja runko on koko ihmiskunta”. (Mt., 14.)

Globaalin keskinäisriippuvuuden merkityksen ja ihmiskuntanäkemyksensä Topelius kirjasi ylös vielä mahdollisimman kouriintuntuvasti: ”Mitä toinen maa on vailla, sitä toinen maa tuottaa. Mitä toinen ihminen ei voi toimittaa, sen toimittaa toinen, ja monta toimittaa yhdessä enemmän kuin kukin yksinänsä. Näin ovat kaikki toisilleen hyödyksi ja täyttävät toistensa puutteet. Se on viisas Jumalan järjestys, että maat ja kansat toisiaan tarvitsevat. Sillä jos jokaisella itsellään olisi yllin kyllin, niin ei kukaan toisiaan etsisi, vaan eläisi ja tekisi työtään ainoastaan itseänsä varten. Mutta nyt ihmisillä on pakko oppia tuntemaan ja auttamaan toisiaan, jotta he kaikki toisiaan veljinänsä rakastaisivat”. (Mt., 14.)

Nämä Topeliuksen ajatukset, joissa kiteytetään valistuksen ajan ja 1800-luvun liberaalin ajattelun opetuksia, ovat kansainvälisyyskasvatuksen näkökulmasta arvioituna tärkeitä monestakin syystä. Jos niiden ydinsanoma oli pätevä lähes puolitoista sataa vuotta sitten, niin nykyisessä kutistuneessa maailmassa niiden sanoma on vieläkin ajankohtaisempi ja todempi. Rauhankasvatuksen näkökulmasta Topeliuksen sanoma saattaa myös olla helpompi ymmärtää niidenkin, joihin UNESCO:n suositukset, YK:n pääsihteerin raportit tai rauhantutkijoiden parhaimmatkaan argumentit eivät pure. Asia on niin, että lainaamani Topeliuksen opetukset, UNESCO-suositukset, YK:n pääsihteerin raportit ja rauhantutkijoiden löydökset ovat johtopäätöksissään yhdenmukaisia: kaikki konfliktit ovat ratkaistavissa väkivallatta, rauhanomainen maailma on mahdollinen, ja ihmiskunnan yhteinen turvallisuus edellyttää sitä.

Lähteet

- Ahtisaari, Martti (2010): *Nobel Lecture, Oslo, December 10, 2008*. The Pieraccini Foundation.
- Barros, James (1968): *The Aland Islands question. Its settlement by the League of Nations*. Yale University Press.
- Churchill, Winston (1954): ”To jaw-jaw is always better than to war-war, speech at White House, 26.6.1954”. Teoksessa: S. Ratcliffe (toim.) (2017) *Oxford essential quotations*. Oxford University Press.
- Coser, Lewis A. (1956): *The functions of social conflict*. The Free Press.
- Deutsch, Karl W. (1954): *Political community at the international level. Problems of definition and measurement*. Doubleday and Company.
- Deutch, Karl W., Sidney A. Burrell, Robert A. Kann, Maurice Lee Jr., Martin Lichterman, Raymond E. Lindgren, Francis L. Loewenheim & Richard W. Van Wagenen (1957): *Political community and the North Atlantic area. International organization in the light of historical experience*. Princeton University Press.
- Galtung, Johan (1975): *Peace: Research – education – action. Essays in peace research. Volume I*. Christian Ejlens.
- Galtung, Johan (2008): *50 years. 100 peace & conflict perspectives*. Transcend University Press
- Holsti, Rudolf (1907): *Aseellisesta raubasta*. Omakustanne.
- Journal of Conflict Resolution* (1957): ”An editorial”. *Journal of Conflict Resolution*, 1(1), 1–2. <https://doi.org/10.1177/002200275700100101>
- Kalela, Jaakko (2003): ”Vallan reservi ja reservin valta. Mauno Koivisto ja presidentin rooli Suomessa”. Teoksessa *Kyllä se siitä! Mauno Koiviston ensimmäiset kahdeksan vuosikymmentä*. Tammi, 182–193.
- Lagerspetz, Kirsti (2020/1982): ”Onko ihminen luonnostaan sotaisia eläin? Teoksessa: R. Väyrynen (toim.) *Raubantutkimus kautta vuosien*. Into, 258–281.
- Lehtilä, Hannu (2011): *Mainettaan parempi. Valtioneuvos Harri Holkeri*. Otava.
- Pehkonen, Samu (2024): ”Poliisi ja puhuminen taito”. Teoksessa A. Hoffrén & M. Vesterbacka (toim.) *Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki: kahdeksantoista näkökulmaa poliisin työhön: Lukemisto Poliisiammattikorkeakoulun valintakokeita varten 2024–2026* (6. uud. laitos). Poliisiammattikorkeakoulu, 229–243. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202401041322>
- Topelius, (Zachris) (1982/1875): *Maamme kirja. Ennen myöhemmän ajan lisäyksiä ja uudelleen kuvitettuna*. Toim. V. Mäkinen. WSOY.
- UNESCO (1975): *Kasvatus kansainväliseen ymmärtämykseen, yhteistyöhön ja rauhaan*. Opetusministeriö & Suomen YK-liitto.
- United Nations (2000): *United Nation millennium declaration*. General Assembly Resolution A/Res/55//2.
- Vesa, Unto (2009): ”The Åland Islands as a conflict resolution model”. Teoksessa: C. Bae & U. Vesa (toim.) *Territorial issues in Europe and East Asia: Colonialism, war occupation and conflict resolution*. Northeast Asian History Foundation, 34–59.

- Vesa, Unto (1988): "Militarismi ennen ja nyt". Teoksessa: K.J. Lång & I. Norros (toim.) *Militarisoitumisen muodot*. Tutkijaliitto, 15–29.
- Vesa, Unto (2021): "Maailma varustautuu ja Suomi vauhdissa mukana". Teoksessa: K. Kiljunen (toim.) *Raportti uusien hävittäjien hankinnasta*. Into, 85–93.
- Vesa, Unto (2023): "Kaikki konfliktit voidaan ratkaista". Martti Ahtisaaren rauhanpolitiikan perintö". *Kosmopolis*, 53(4), 75–79.
- Vesa, Unto (2024): "Johan Galtung (1930–2024): Rauhantutkimuksen pioneeri". *Kosmopolis*, 54(1–2), 92–98.

Peace Research, Education and Activism

The article explores the many relationships between peace research, peace education and work for peace, and emphasizes their importance also at the present, increasingly militarized time. The article refers to the changing agendas of peace research but stresses its original prime objective of contributing to the prevention of wars. The various positions of peace researchers vis-a-vis peace education and peace activism are raised as well as the many ways and levels of working for peace. The article warns about simplistic explanations of wars and underlines that permanent and just peace requires the participation of all relevant parties in the negotiations, the solution of all relevant issues in the negotiations and the conciliation of conflicting interest in them. As examples of creative solutions, where those conditions were met, the article mentions the League of Nations role in the settlement of the Åland Islands conflict, the establishment of the European Coal and Steel Community to launch the European integration process, and the CSCE process and conference in 1975. The main thesis of the article is the view that all conflicts can be solved without violence, peacefully through negotiation and reconciliation.

Keywords: conflict resolution, global interdependence, integration, peace activism, peace education, peace research